

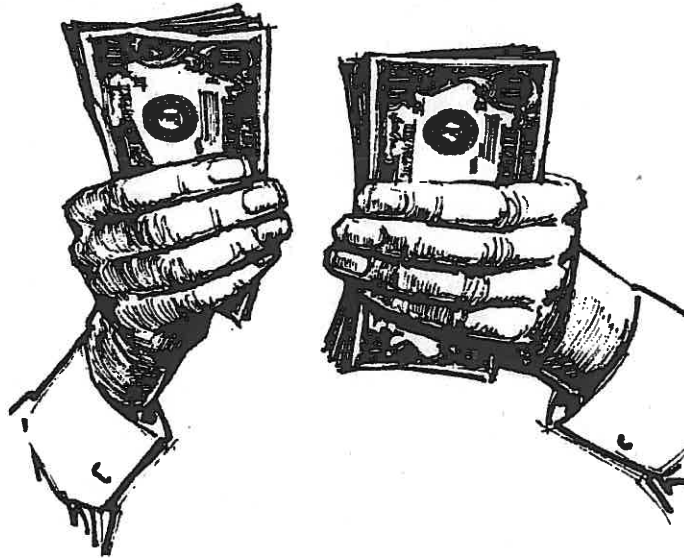

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

MAI 2001

Nr. 2/62. årgang

KRIG KOSTER PENGER

SAMTALEN - følg dine følelser	side 4	OSSE har mange jern i ilden	side 14
Gratulerer med 90 år	side 5	Norge er forpliktet til innsats for fred	side 15
Schengenavtalen	side 6	Om ATTAC	side 16
Forfulgte kvinner har rett til asyl	side 7	Håp for Sierra Leone?	side 18
Rettferdighet og klimaendringer	side 8	Nytt fra WILPF	side 19
Kvinnene må ut av verdensteatrets kulisser	side 10	Nytt fra avdelingene	side 20
Kampen om makten	side 11	Sidsels plukk	side 20
Kvinner imellom	side 12	Bokanmeldelser	side 21

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Norsk seksjon av:
Women's International League for Peace and Freedom
(WILPF)
Grunnlagt i Haag 1915

Landsleder har ordet

Kari Løchen

Flykningeproblemet i Midt-Østen

Hundretusener av palestinere ble drevet på flukt under krigen i 1948, og hundrevis av landsbyer ble jevnet med jorden. Israeleerne stengte grensene, og flykningene fikk ikke vende tilbake. FNs generalforsamling har stadfestet flyktningsrett til å vende hjem, (resolusjon 194, stadfestet 110 ganger), men denne resolusjonen ser det ut til at de fleste av de impliserte parter ikke tar hensyn til. Det virker som fredsmeglerne har som premiss at flykningene ikke skal vende tilbake til sitt fedreland. Et israelsk hovedargument mot å etterleve resolusjon 194 er at det vil innebære en trussel mot staten Israel og statens jødiske karakter.

La oss se på bosettingen i Israel. Rundt 80% av israeleerne bor i 14% av landet. Menneskene trekker også her til de store byene. Av de resterende 20 prosentene bor 18% i opprinnelige palestinske byer. Det betyr at rundt 200 000 Moshavbønder og kibbutzere som bor på landet, kontrollerer 80% av Israels område. I Gaza f.eks. befinner 1 million flykninger seg stuert sammen, 4200 mennesker pr kvadratkilometer, mens tilsvarende tall for den israelske landbefolkningen er 6 mennesker pr kvadratkilometer. Alle flykningeleirene har omtrent samme folketetthet.

Israeleerne inviterte 1 million russiske jøder til Israel. I dag bor disse på "palestinsk" jord. Israeleerne ønsker å ta imot jødiske immigranter fra mange deler av verden. Er dette rettferdig med tanke på palestinernes rettigheter og livssituasjon? Kan israeleerne skape livsmuligheter for millioner av jødiske immigranter med det det innebærer av tilgjengelighet til vann og jord, så er det også plass til de palestinske flykningene. Sistnevnte har rett til å få plass først i køen, og det burde det internasjonale samfunn forlange. Det må forlange at Israel etterlever resolusjon 194. Vi kjenner alle til de elendige levevilkårene flykningene har hatt og fremdeles har. Undersøkelser foretatt av UNRWA i de 5 UNRWA-områdene viser at over 90 prosent av flykningene ønsker å vende tilbake til sitt hjemland.

Helt fra 1950-årene har israeleerne lagt planer for å få flykningene til å måtte bosette seg i de

omkringliggende arabiske landene. I 1967 da Israel okkuperte Vestbredden, gikk israelske soldater gjennom gatene i Betlehem med høytalere og befalte palestinerne å forlate Betlehem. Heller ikke denne gangen tok folk med seg sine eiendeler, da de, som i 1948, trodde at de ganske snart skulle få vende hjem, noe det store flertall ikke fikk. Etter 1967 har israeleerne fortsatt å planlegge for å løse flykningeproblemet på en "israelsk måte". De ønsket å kjøpe opp landområder i Libya, Syria, Irak og Somalia for å bosette palestinerne der. Israeleerne kontaktet de tidligere kolonimaktene for at disse skulle virke som mellomledd og ordne med avtaler, men alle forsøk slo feil.

Palestinerne ønsker ikke å selge sitt fedreland. I følge offisielle beregninger har flykningenes eiendommer i Israel en verdi = 560 milliarder dollar hvis de skulle betales med full kompensasjon. Israel er forpliktet av FN-resolusjoner til å betale tilbake alle inntekter knyttet til utnyttelsen av palestinsk eiendom i 52 år pluss en del andre erstatninger. Fagfolk har beregnet at det vil koste ca 12 milliarder dollar å bygge nye hus til flykningene. Om viljen er tilstede, skulle det derfor være økonomisk fullt mulig å repatriere palestinaflykningene. Israel har et brutto nasjonalprodukt på ca 100 milliarder, og israeleerne fikk milliarder i erstatning for all uretten og alle grusomheter under 2. verdenskrig, (lidelser som aldri kan kompenseres med penger), og dette viser at midlene er der.

Det var lite snakk om flykningeproblemet under Oslo-prosessen. Norske myndigheter sier at de ønsker å bidra til en løsning uten å fortelle hvordan. Utenriksminister Jagland har antydning at det kan bli snakk om kompensasjon til palestinerne og at et symbolsk antall flykninger skal få vende tilbake. Er dette sant, så forvises han til skammekroken resten av funksjonstiden.

Kari Løchen

Kilder bl.a:

Palestina nr 1, mars 2001, Artikler av Hilde Vågnes og Gudrun Bertinussen (NUPI + samtaler, *Bistandsaktuelt* 10/2000 og Dr. Salman Abu Sitta (spesialist på flykningespørsmål): "Kostbare flykninger".

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Redaksjon: Landsstyret

Trykkeri og sats: Tøyen Trykk A/S, Oslo

Redaksjonen avsluttet: 8. mai 2001

Leder

Ellen Elster

Nytt langtidsprogram for forsvaret - en lojal tilpassning til NATO strategi

Regjeringen har lagt fram en proposisjon om langtidsprogrammet for det norske militære forsvaret i perioden 2002 - 2005. Det baserer seg fullt ut på NATOs strategiske konsept. Stortinget skal behandle programmet i juni i år. Hva denne strategien går ut på fikk vi demonstrert for to år siden da NATO bombet Kosovo og Serbia uten mandat fra FN. I dag ser vi resultatet med utviklingen i Makedonia.

NATO strategien innebærer blant annet at NATO kan gå til angrep utenfor medlemslandenes egne territorier uten nødvendigvis mandat fra FN.

Det innebærer at norske soldater må være forberedt på ikke bare å gjøre tjeneste utenfor landets grenser, men også risikere å delta i krig utenfor landets grenser og kanskje kjempe mot denne lokalbefolkningens interesser? Norge som et lite land er avhengig av et sterkt og troverdig FN som en forutsetning for allmenn respekt for internasjonal folkerett, og som burde være en sikkerhetsgaranti. Norge blir dermed med på å undergrave FN.

Videre skal første bruk av atomvåpen ha en sentral plass og skal inngå som et sentralt element i NATOs strategi.

NATOs strategi innebærer også utvidelse østover med medlemsland som tidligere tilhørte Sovjet Unionen. For Norge som et lite land med grense mot Russland, er dette problematisk. Norske myndigheters reaksjon på russernes syn på Vardøradaren, tyder på at Norge velger hva som skal tas alvorlig. Like alvorlig er at de nye medlemslandene presses til en opprustning som de ikke har råd til, og som går utover befolkningens egne behov for helse- og sosialtjenester og skole.

NATO satser på å utvikle felles våpensystem, utstyr og materiell. Militærindustrien er sikret store oppdrag i mange år framover. Det er nær forbindelse mellom det militære og våpenindustrien, som igjen er sammenvevd med den sivile industrien. Dette utgjør en del av den globale industrien som medlemslandene forplikter seg til å støtte opp om. På denne måten sammenveves militarismen i den økonomiske globalisering dels ved å finansiere våpen- og ma-

teriellinnkjøp, og dels ved å verne om de globale økonomiske interessene.

Så er det behovet for felles øvelser. Skal en i større grad opptre sammen, og særlig utenfor egne områder, må styrkene være samkjørte slik at de kan stå klare til en hver tid. Og øvelsene må skje under ulike forhold. Norge har stilt nordområdene til disposisjon i alle år for NATO-øvelser, noe som lokal befolkningen har fått merke ved at miljø og livsgrunnlag blir ødelagt. Nå stilles det krav til større områder og områder hvor en kan få prøve ut våpensystemer. Mauken og Blåtind i Troms planlegges å bindes sammen til ett område. Nytt skytefelt planlegges i Østlandsområdet. Også andre land og folk må tåle NATOs nærvær fra tid til annen og kanskje med større ødeleggelser enn det vi merker i Norge.

Langtidsproposisjonen går i korthet ut på en større omlegging av det norske forsvaret slik at det kan tilpasse seg passivt og lojalt den nye strategien. Norske forsvarsmyndigheter ser pussig nok ingen umiddelbare militære trusler mot Norge. Allikevel hevder de at Europa er preget av et nytt risikobilde som er mye mer sammensatt enn under den kalde krigen og mye farligere. De mange motsetningene mellom ulike folkegrupper på Balkan er en trussel ved at disse og andre konflikter skaper spredningsfare og andre negative effekter i et videre område, og kan på den måten få direkte betydning også for land som Norge. Hvilke kan en lure på. Bombingen av Kosovo var snarere med på å fyre opp under konflikten enn det motsatte.

I stedet pekes det på erfaringene fra Kosovo hvor en ikke var beredt til å stille på kort tid. En annen erfaring som ikke berøres så mye i dette langtidsprogrammet, var den ydmykende erfaringen Norge og andre mindre medlemsland opplevde ved å bli til-sidesatt under krigen. De fikk ikke tilstrekkelig informasjon og deres synspunkter og prioriteringer ble ikke gjort kjent. Om akkurat dette forholdet vil bli bedre når krisa er der, er lite trolig. Jeg tror det er klokt å minne om Galtungs ord om at Norge ikke er noe annet enn et lite rusk i lomma til USA.

Deadline for nr.3/01 - 15 sept.

SAMTALEN - Følg dine følelser

Av Bjørg Skotnes

Bruna Nota er en dame med følelser og engasjement. Hun er president for Internasjonal Kvinneliga for fred og frihet (IKFF) globalt og gjesta Norge rett før jul i forbindelse med den internasjonale kampanjen mot vold mot kvinner. På et møte i regi av Kvinneligaen snakket hun om militarisme som vold mot kvinner.

Hva mener du egentlig med at militarisme er vold mot kvinner? Det er ikke umiddelbart klart for de som ikke er direkte inne i problematikken.

- Dette utsagnet har flere dimensjoner. Jeg ser militæret som en manifestasjon av patriarkatet og jeg tror patriarkatet trenger militærvesenet og dets hierarki for å overleve. Militæret er laga slik at det skal bryte ned det vi forbinder med kvinner og femininitet slik at bare tradisjonelle maskuline verdier står igjen; aggresjon, styrke, evne til å tåle og utføre vold. La meg gi noen eksempler på hva jeg mener. Det er vanlig at nye rekrutter settes i såkalt ydmykende roller, kvinneroller, som å pusse de andres sko eller lage mat for dem. Dette er ment som et inngangsrituale som skal bryte ned feminine sider og skille "ekte menn" fra de som er "for mye kvinne".

Dere i Kvinneligaen er også opp tatt av den direkte volden som militærvesenet utøver overfor kvinner?

- Ja, her er det to områder som bekymrer oss. Det ene er en

rendyrking av tradisjonelle maskuline verdier i militæret som vi mener kan føre til mer kvinnehandling i hjemmene. Det andre er den økingen i prostitusjon og handel med kvinner som enhver militær tilstedeværelse fører med seg.

Søkelyset rettes ofte mot soldater som er langt hjemmefra i ekstreme situasjoner hvor det brukes mange merkelige unnskyldninger for at de kjøper sex. Men over alt hvor militæret er øker prostitusjonen, også

Bruna Nota, President for WILPF

i land som Frankrike og England som er såkalte utviklede og som ikke er i krigssituasjon. Dette er et område som det finnes mye kunnskap om, men som det ikke gripes fatt i.

Men FN jobber jo med dette. De har akkurat kommet med en rapport om fredsbevarende styrker og deres rolle.

- Ja og FN rapporten er helt fri for

å integrere et kjønnsperspektiv i disse styrkenes mandat!

Rapporten, også kalt Brahimi rapporten etter han som står ansvarlig for den, nevner bare kvinner i to bisetninger. Det vi har gjort er å kjønne rapporten, på engelsk kaller vi det "engendering the Brahimi-report". Vi vil at rapporten skal ha et gjennomgående kvinneperspektiv som ser på alle sider av de fredsbevarende styrkers nærvær, som for eksempel etableringen av prostitusjon som følger i deres fotspor.

Det snakkes så mye om "mainstreaming", dvs integrering av kvinner og kjønn i alle områder, fortsetter Bruna. Det ser ut som om mange har problemer med å få det til. Jeg er urolig for begrepet «mainstreaming». For meg ser det ut som om kjønn og kvinner blir "mainstreamed", altså må tilpasses hovedretningen i stedet for å endre "mainstream", det som er toneangivende.

Kvinneligaen er sterkt kritiske til militærvesenet og ønsker å innføre et nytt feministisk sikkerhetsbegrep. Kan du forklare litt hva det innebærer?

- La meg først si at vi ikke mener at kvinner er bærere av et spesielt "fredsgen". Like lite tror vi at menn har et "krigsgen" - hvorfor skulle vi da bruke så mye penger til å lære dem opp til krig?

Det jeg mener er at kvinner gjennom sin omsorgsrolle har utviklet fredsbyggende evner bl.a fra å være meklere i familiekonflikter hvor hun føler omsorg for begge parter og må bidra til å få slutt på konflikten eller krangelen.

Slik jeg ser militæret og for-

ståelsen av sikkerhet, er det laget for å beskytte nasjonene eller nærmere bestemt de nasjonene som allerede har makt og ressurser. Militæret er organisert for å ta seg av de strukturer som eliten finner viktig å ivareta. Det jeg, og Kvinneligaen nasjonalt og internasjonalt, ønsker er mekanismer som heller støtter opp om funksjoner og behov som den vanlige kvinne og mann har, slik som skolegang og andre sosiale og kulturelle behov. Jeg ser det som å gå fra en forståelse av at jorden er flat og endimensjonal, til å innse at jorden faktisk er rund! I dette er naturligvis spørsmål rundt globalisering viktig og det å sørge for demokratisk styring av internasjonale prosesser som får betydning for folk på lokalplanet.

Hvorfor er sammenhengen mellom demokrati og globalisering så viktig?

- Tap av demokrati er det mest problematiske vi opplever nå i disse globaliseringstider. Se hvordan forholdet mellom næringsliv og folkestyret har blitt. Jeg mener at næringslivet og bedriftene skal være samfunnets "tjenere". De

skal styres politisk. Nå er det det stikk motsatte som er tilfelle. Næringslivsledere går til finansministeren og sier hvordan skattesystemet og sosiale ordninger skal være. Men folk har ikke gjennom demokratiske prosesser gitt dem den retten, understreker Bruna Nota.

Du er en dame med spennende og store visjoner. Det kan bli litt overveldende. Hvordan kan folk flest bidra for å endre verden?

- Ja vet du, jeg er selv litt skeptisk til de som bare har tid til de store verdensspørsmålene! Jeg sier ofte til folk som spør hvor de skal engasjere seg, følg dine egne følelser. Ikke tro at du trenger å gjøre alt eller bry deg om alt. Jeg ser på de store verdensspørsmålene og så forsøker jeg å arbeide lokalt. Jeg tror det er viktig å ha noen internasjonale kontakter på det som du engasjeres av lokalt, men jeg tror altså ikke at en trenger å bry seg om alt, avslutter Bruna Nota

Dette intervjuet er hentet fra bladet *Kvinner sammen nr 1/2001*

□

Faktaboks:

WILPF (Women's International League for Peace and Freedom) har prioritert arbeidet med å fremme en fredskultur og spesielt hvordan kvinner aktivt kan komme med i fredsbygging. På FN-dagen 24. oktober 2000 deltok WILPF sammen med andre organisasjoner i en stor åpen høring i FNs sikkerhetsråd, med tema "Women and Peace and Security". Organisasjonene krevde at kjønnsdimensjonen må tas mer alvorlig enn før når FN planlegger og gjennomfører fredsbyggende og fredsbevarende operasjoner i fremtiden. Dette er ikke minst viktig fordi væpnede konflikter i et land går særlig sterkt ut over kvinner og jenter. Sikkerhetsrådet sluttet seg i en uttalelse til de fleste forslagene, og påla FNs generalsekretær å gi kvinnene en mer fremtredende rolle i FN-operasjoner av denne typen. Brahimirapporten om FNs fredsbevarende operasjoner skal diskuteres i sikkerhetsrådet i løpet av dette året.

IKFF i Oslo setter igang et studiearbeid om rapporten. Interesserte kan ta kontakt med IKFF på telefon 23 01 03 40.

Gratulerer med de 90 år

Æresmedlem **Dagny Skauge**, Eidsvoll fyl-ler 90 år 22.mai 2001

Dagny var medlem av IKFFs landsstyre i en årrekke. Hun var også i noen år medlem av det internasjonale styret i WILPF, og var i all sin ferd en ihuga fredsforkjemper. Hun bidro i "*fred og frihet*"

og i andre media både ute og hjemme med velformulerte og velfunderte innlegg for fredens sak. De fleste vil vite at hun var medredaktør i IKFFs hefte til markering av årene 1985 -1995 i anledning Kvinneligaens 80-årsjubileum. Etter at hun selv ikke ønsket å være med på reiser innenlands og utenlands til møter og seminarer, delte hun raust ut "reisestipendier" slik at andre kunne reise.

Margit Furholt Eikenes, Grimstad fyller 90 år 22.juli 2001

I over 40 år har hun virket som avdelingsleder og gruppekontakt (siden 1970) i Grimstad. Høsten 2000 måtte hun gi seg som gruppekontakt, men hun står fremdeles på for fredssaken og for IKFF. "Vi må

ikke gi opp! Hold saken levende!" var hennes valgspåk. Hennes årsmeldinger var alltid ute i god tid til Landsmøtene og alltid med en tilføyelse om å stå på.

□

Schengenavtalen

International Kvinneliga for Fred og Frihet, Norden

Har gjort følgende vedtak:

Utenriksminister Torbjørn Jagland

Schengenavtalen sett fra IKFFs ståsted.

Den 24.-25. marts var de nordiske seksjoner af Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) samlet til møde i København for bl.a. at diskutere de nordiske landes op-tagelse i Schengen.

Vi kan se de indlysende fordele ved, at paskontrollen ophører, og at der bliver øget opmærksomhed mod den grænseoverskridende kriminalitet som f.eks. menneske-smugling og narkotikahandel, men når det er sagt, må begejstringen siges at være stærkt begrænset.

WILPF har siden 1915 arbejdet for fred og frihed i et globalt perspektiv. I forhold til WILPFs fokuspunkter fred og frihed ser vi en række problemer i forbindelse med Schengen: Hvad *freden* angår, forekommer det os, at det gamle jemtæppe erstattes af nye mure, inden for hvilke man hytter sit eget skind og lader dem, der står udenfor passe sig selv. En sådan struktur baserer sig på en os-dem-tankegang, der giver grobund for konflikter mellem dem, der er inden for murene, og dem, der er udenfor. I Schengenavtalen ligger ligeledes en hierarkisk tankegang, der rubricerer folk i dem, der er de rigtige, *fordi* de er indenfor, og dem, der er de forkerte, *fordi* de er udenfor, igen en tankegang, der forudsætter, at en gruppe er en anden overlegen,

og dermed også en frodig grobund for både fremmedhad/ -angst og konflikter.

Hvad *friheden* angår, må det i forlængelse af ovenstående konstateres, at der ikke er frihed for borgere uden for Schengenområdet. Umiddelbart ser det ud, som om der er frihed for alle inden for murene i Schengenavtalen. Det er der imidlertid heller ikke. Frihed er en udelelig størrelse. Frihed er en universel menneskeret. Frihed kræver demokrati. Med Schengen ophører friheden på en række områder:

Transportøransvaret betyder, at ansvaret for at undersøge om en person har ret til at søge asyl kommer til at ligge hos de ansatte i rederiet, flyselskabet osv. Eller for at sige det på en anden måde: Enhver billetkontrollør kan blive sat til at forvalte den del af flygtningekonventionen, der siger, at ingen må nægtes retten til at søge asyl. Spørgsmålet om, hvorvidt en given borger fra et tredjeland skal have ret til at søge asyl, bør naturligvis ligge hos en myndighed, der har kompetence i asyl- og flygtningespørgsmål. Når transportøren kan blive idømt bødestraf for at transportere mennesker uden for Schengenområdet, og man samtidig indfører visumkrav for borgere fra lande, hvor mange har behov for beskyttelse, risikerer man at overtræde konventioner, som allerede er underskrevet af de nordiske lande, f.eks. Genèvekonventionen.

Menneskesmuglingen som Schengen angiveligt skulle modarbejde vil blive endnu mere ud-

præget, fordi der er visumkrav fra borgere fra lande med borgerkrig, massive krænkelser af menneskerettigheder og lande med stor fattigdom. Disse mennesker vil ikke have anden mulighed for at komme ind i Schengenområdet end ved yderst farlig og dyrt betalt smugling.

Det tættere *politisamarbejde*, som begrundes i de åbne grænser, betyder øget kontrol. I realiteten kan enhver borger i Schengenområdet blive afkrævet legitimation hvor som helst. Med disse uklare regler for kontrol af borgere inden for Schengenområdet vil der ske en legitimering af en kontrol af borgere med et «ikke nordisk» udseende. Dette vil betyde en indirekte støtte til fremmedfjendske og racistiske kræfter inden for Schengenmurene.

SIS (*Schengen Information System*) er den del af samarbejdet, der omfatter registrering af bestemte typer af borgere. Det gælder f.eks. borgere fra tredjeland, der frivilligt efter en periode forlader et Schengenland. F.eks. vil en bosnisk borger, der frivilligt har forladt Tyskland efter en midlertidig opholdstilladelse, blive registreret og derefter afvist ved forsøg på indrejse i ethvert Schengenland. Det gælder også borgere inden for Schengenområdet, der udfører «Handlinger, der udgør en trussel mod den offentlige orden og sikkerhed.» (Art. 46,1) Definitionen af, hvilke former for handlinger, der udgør en «trussel mod den offentlige orden og sikkerhed» vil ligge hos myn-

dighederne i de enkelte lande, men registreringen gælder hele området. Hvis en ATTAC-aktivist har opført sig på en måde, som i ét land defineres som en trussel mod den offentlige orden og sikkerhed», vil den pågældende stå i dette register, der berettiger politiet til speciel overvågning i alle Schengenlande. Forenklet kan man sige, at ét lands fejlagtige registrering kan få vide konsekvenser.

Når der skal opbygges et sådant overvågningssystem over et så stort område med så mange forskellige nationale politi- og overvågningstraditioner, vil mulighederne for demokratisk kontrol være langt mindre end i hver enkelt af medlemsstatene. Den enkelte medlemsstat kan kun kontrollere de personoplysninger, som landets eget politi lægger ind i

registrene. Vi står med andre ord med en ordning, der truer borgernes retssikkerhed. Retssikkerheden er udviklet inden for rammene af nationalstaten. Når det internationale politisamarbejde bliver overnationalt, og registrene bliver overnationale, bliver den demokratiske kontrol så meget mere afgørende.

Den Fælles Tilsynsmyndighed (JSA) er oprettet for at kontrollere SIS. JSA skal sikre retten til at kontrollere egne data, adgang til at korrigere fejl, retten til at appellere og retten til at opponere mod databrug. JSA har siden 1995 kæmpet for at få anerkendt sine beføjelser og sin uafhængighed over for de udøvende Schengen-organer. JSA klager over manglende økonomisk dækning, manglende svar fra SIS-centralgruppen og manglende gennemsigtighed og garantier for borgernes grundlæggende rettigheder.

Det er alvorligt nok, at JSA inden for systemet af såvel «bureaukratiske» som økonomiske grunde har problemer med at fungere. Dertil kommer, at møderne ikke er åbne.

Set fra WILPFs synspunkt er der i hele dette Schengenacquis, dvs. det samlede regelsæt for Schengen, et demokratisk underskud, der truer freden både inden for og uden for Europa og friheden for borgerne såvel uden for som inden for Schengenområdet.

IKFF Danmark
IKFF Sverige
IKFF Norge

Annelise Ebbe (sign)
Anita Sandelin (sign)
Mari Holmboe Ruge

□

*****

Forfulgte kvinner har rett til

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet har drøftet situasjonen for kvinner som søker asyl i Norge på grunnlag av kjønnsbasert forfølgelse, og gjorde følgende vedtak, som ble sendt til Stortingets kommunal- og regionalkomité:

Norge har lover som anerkjenner at kjønnsbasert forfølgelse skal gi rett til asyl. Men utlendingsmyndighetene har til nå ikke fulgt opp lovens intensjon overfor de 30-50 kvinnene som har søkt på dette grunnlaget.

Rapportene om hvordan utlendingsstyresmaktene behandler kvinner som på selvstendig grunnlag søker asyl på bakgrunn av kjønnsbasert forfølgelse, har klare paralleller til hvorledes norske domstoler håndterer voldtaktssaker. Det foreligger et relativt klart regelverk, men fordommene følger med inn i saken. Asylsøkende kvinner og menn blir

behandlet ulikt av utlendingsstyresmaktene.

Utlendingsmyndighetenes praksis i behandling av asylsøknader fra kvinner som søker på grunnlag av kjønnsbasert forfølgelse, har i virkeligheten vist at lovene ikke anvendes. Det foregår en systematisk sabotasje av lover og forskrifter som skulle gi kvinnene asyl og en systematisk mistenkeliggjøring av kvinner som søker asyl på selvstendig grunnlag. Det må nå iverksettes en granskning av utlendingsstyresmaktens behandling av disse sakene.

Kommunalkomiteen skal 3.april avgi innstilling om Stortingets melding 17 om asyl- og flyktningepolitikk og Odd Einar Dørum's Dokument 8-forslag. Stortingetsdebatten er satt til 23. april. IKFF ber Stortinget om å merke seg den massive kritikken som nå kommer fra organisasjoner og in-

stitusjoner som arbeider med asyl- og flyktningepolitikk, med kvinnepolitikk og med likestillingspolitikk, og merke seg det store engasjementet fra lokalsamfunnene der kvinnene bor.

IKFF

- slutter seg til kravet om at Stortinget nedsetter en granskningskommisjon som gjennomgår alle gamle saker på nytt for å få lagt fast en praksis som er i overensstemmelse med norsk lov og internasjonale konvensjoner.

- krever av regjeringen at alle avslag på søknad om asyl fra kvinner som søker på bakgrunn av kjønnsbasert forfølgelse må trekkes tilbake, likeledes utsendelsesordrene

- påser at kvinnene umiddelbart får opphold i Norge.

For IKFFs landsstyre
Mari Holmboe Ruge

□

Rettferdighet og klimaendringer

Av Guri Tambs-lyche

Atmosfæren

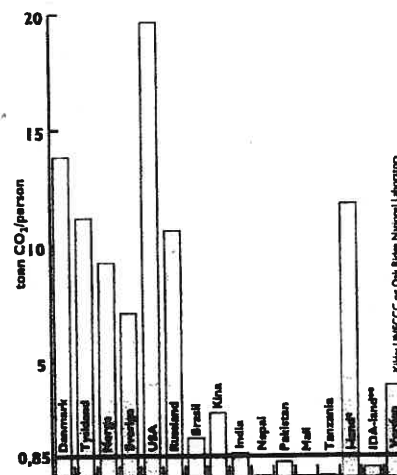
Atmosfæren er et globalt felle-seie. Den gir oss luft å puste i og den har gasser som be-skytter oss mot farlig stråling. Den gir oss/har gitt oss et stabilt klima. Det er dette stabile klimaet som nå er i ferd med å endres fordi vi bruker atmosfæren i for stor grad som søp-pelkasse. Temperaturhevning-ene vil avhenge av om vi lykkes å dempe utslippene av klimagasser til atmosfæren. For atmosfæren spiller det ingen rolle om det er Norge eller Kongo som slipper ut for mange klimagasser. Atmosfæren er som vi sa global. Det er den mengden alle land til sammen slipper ut som atmosfæren reagerer på.

Følgene

Det er først og fremst de rike landene med USA i spissen som slipper ut så mye klima-gasser at atmosfæren truer med å ta hevsn. I dag er det ingen forskere som tviler på at klimaet er i ferd med å endre seg, og at disse endringene fører med seg mindre stabilitet i atmosfæren. De store ulykkene vi har sett de siste 10-20 årene i form av stormer, oversvømmelser og ekstrem tørke er resultater av vår behandling av atmosfæren. Disse endringene er svært vanskelig å forutsi fordi også andre årsaker spiller inn, som for eksempel avskoging, jorderosjon og lignende. Men helt sikkert vil det bli flere naturkatastrofer, og temperaturen vil heves. Når temperaturen heves vil isen ved polene synke, og

vannet stige. Dette siste betyr at noen lave land i Stillehavet synke under havflaten og noen lave elvemunninger vil bli hav. Enkelte av øyene i Stillehavet har allerede blitt ubeboelige.

Et annet resultat av at atmosfæren ikke lenger er stabil er at enkelte områder får ekstrem tørke og andre områder oversvømmes mer enn tidligere. Alt dette rammer først og fremst de fattige landene fordi den delen av kloden hvor de bor som er mest utsatt for forskyvninger i temperaturen, de er allerede fra før ømtålige områder. Endringene kan også føre til at det biologiske mangfoldet trues, fordi mange arter ikke tåler temperaturendringene, de er planter og dyr som har tilpasset seg nøye til de klimaforhold de lever under. Det kan gå hardt ut over jordas regnskoger og korallrevene i havet kan forsvinne. Endringene kan også føre til at sykdommer kan få større utbredelse.

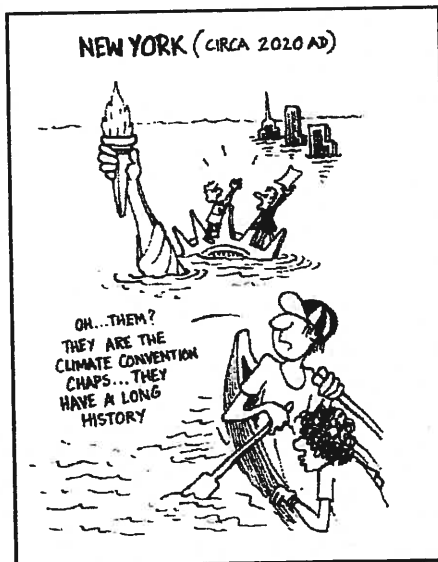
Kilde: UNFCCC og Oak Ridge National Laboratory

Kyoto-avtalen

FNs klimapanel, IPCC, understreker at en storstilt internasjonal innsats for å bremse drivhuseffekten må settes igang nå. Kyotokonferansen vedtok at alle i-land skulle redusere sitt utslippsnivå med i gjennomsnitt 5,2 % i forhold til 1990-nivå innen år 2008-2012. Om vi tar en titt på den statistikken vi har tatt med her, ser man fort hvor lite dette monner.

Hva er CDM? Eller den grønne utviklingsmekanismen?

I forbindelse med regjeringens ønske om å bygge gasskraftverk har nok mange hørt argumentet om at vi kan «bytte kvoter», men de fleste har vel aldri forstått hva som ligger i det uttrykket. Vi nevnte over at klimaendringen (og menneskenes hærverk naturligvis) tynner ut regnskogene på jorden. Hittil har det vært skogen som tok opp i seg den overflødig CO2 og ga oss tilbake surstoff, vi husker vel barnelærdommen

vår? Når så skogene tynnes ut samtidig som vi slipper ut mer CO2 får vi det overskuddet i atmosfæren som fører til klimaendringene. – Ideen med CDM bl.a. er å la i-landene plante skog i u-landene for dermed å skaffe mer skog til å oppta CO2, mens i-landet får dette godskrevet som kvote. Det finnes også andre måter, men poenget er at det etter manges mening er en umoralsk måte å slippe fra sine egne problemer på. Klimaproblematikken reiser derfor moralske spørsmål om ressursfordeling per kapita.

Kan atmosfæren fordeles rettferdig

Ulike modeller har vært foreslått som utgangspunkt for en rettferdig fordeling av byrdene med reduksjoner i klimagassutslipp, og for en rettferdig fordeling av utslippstillatelse. Disse faktorene er sterkt inne i debatten om byrdefordeling:

- * **Ansvar:** Partene med høyest utslipp skal redusere mest.
- * **Velferd:** Fordeling av tillatelser slik at det blir mindre forskjeller i velferdsnivå mellom ulike land. Jo høyere BNP jo større byrde.

- * **Mulighet:** Jo lavere kostnader ved reduksjon, jo mer bør man redusere.

Atmosfæren eies ikke av noen, men behøves av alle. Det er derfor rettferdig at alle skal ha lik del i de tjenester og den beskyttelse som atmosfæren gir oss. En lik *per capita*-fordeling av tillatelse til utslipp er langt borte fra den politiske agendaen til i-land. Vi er altså ikke villig til å gi alle mennesker like rettigheter, og følger ikke opp menneskerettighetene. Vårt velstands nivå i dag er et resultat av fortidens og nåtidens utslipp. Vi må altså ikke bare redusere våre utslipp, vi har også en gjeld å betale for det nivået vi har oppnådd.

Norge lever av å selge klimaendringer.

I gjennomsnitt slipper hver nordmann årlig ut over 9 tonn CO2. Det er mer enn 10 ganger så høyt som det IPCC har antydnet som et bærekraftig utslippsnivå, som er 0.85 kg. CO2. I tillegg tjener Norge seg rik på å selge olje og gass som forårsaker klimagassutslipp i andre land. Kan det være noen tvil om at Norge har et ansvar for å løse klimagassproblemene. I 1996 eksporterte Norge 520 millioner tonn CO2. Dette utgjorde 2,2%

av verdens totale utslipp! Til sammenligning utgjør Norges befolkning under 1 promille av jordas befolkning. Man kan derfor si at Norge lever av å selge klimaendring, og at vi gjør stadig mer

for å endre klimaet.

Hva kan så Norge gjøre?

Først og fremst burde vi kunne redusere forbruket av energi. Norge er det land i verden som har mest vannkraft per kapita, og så skal vi ikke kunne klare oss med den energien våre vannkraftverk gir oss? Elektrisk energi har høy energikvalitet, varmt vann har lav energikvalitet, altså skulle vi ikke tillate elektrisk oppvarming.

I forbindelse med rentehøyningen nylig ble det hevdet at det var forbruket som måtte ned. Dette er nyttig både for økonomien og for økologien. Hvorfor da tillate slike ressurslukere som motorrace, billøp, utendørs badebasseng osv osv. For det gikk vel an å starte med det værste overforbruket, og etter hvert lære det norske folk at det å sløse er urettferdig både overfor andre landsmenn og overfor u-landene.

Konklusjon

Vi har ansvar...

Rettferdig fordeling og solidaritet er to aspekter som sjelden nevnes i den norske klima-debatten. Vi har her prøvd å vise hvor viktig dette aspektet er. Utviklingslandene er blant de landene som trolig blir hardest rammet både økonomisk og økologisk av naturkatastrofer forårsaket av menneskeskapte klimaendringer. Det er bare det at de største forurenserne er minst villig til å trappe ned sitt forbruk. USA ligger på toppen av forbruksmønstrer, men USA-lobbyen vil ikke gå med på en radikal endring. Det som er pålagt de rike land i perioden fram til 2008-2012 er langt fra nok.

Kilde: ForUM for Utvikling og Miljø

Klimakonvensjonen

Denne konvensjonen ble underskrevet under «Toppmøtet om miljø og utvikling» i Rio de Janeiro i 1992: Noen av prinsippene:

- * Global rettferdighet skal ivaretas
- * Takten i klimaendringene bør holdes så lav at økosystemet kan tilpasse seg.
- * I forbindelse med vitenskapelig usikkerhet skal forvar-prinsippet følges.
- * Alle land har et felles, men forskjellig, ansvar for å bremse klimaendringene.
- * Anerkjennelse av at fattige land har rett til økonomisk utvikling.
- * Utviklingen skal være bærekraftig.

Kvinnene må ut av verdensteatrets kulisser

Fra FN-sambandets publisjon *Brennpunkt nr 1/2001* som har som tema *Norge i sikkerhetsrådet*, henter vi denne artikkelen av **Ingrid Morken**.

Ingrid Morken vil altså ha kvinnene ut av verdensteatrets kulisser og inn i rampelyset. Hun nevner innledningsvis de sarkastiske utsagn fra forskjellig hold da det ble kjent at Norge søkte om en plass i Sikkerhetsrådet: "Hva har vi i sikkerhetsrådet å bestille. Vi blir jo bare en "rævdiliter" til stormaktene: i beste fall tålt, i verste fall overkjørt." "Hele tiden kommer kritiske blikk til å følge våre folk i Rådet, kanskje med uheldig eksponering når vi er med på kontroversielle vedtak". "Kostnaden ved vårt nærvær i Sikkerhetsrådet kan raskt bli høyere enn gevinsten". Hun mener disse utsagnene er uttrykk for en defaitistisk holdning, og nevner det faktum at i dag er medlemskap i Sikkerhetsrådet mer ettertraktet enn tidligere. Rollen som ivaretaker av internasjonal fred og trygghet er blitt revitalisert.

Etter mer enn tjue år er Norge igjen tatt inn i en av de ikke-permanente plassene i FNs Sikkerhetsråd. I to år skal Norge være en del av verdensorganisasjonens øverste utøvende organ. Hva så? Hva bør vi bidra med der?

Vi må fokusere på 1. Kvinneperspektiv og 2. Fredsbevaring. Ingrid Morken konsentrerer seg om *kvinneperspektivet*, og mener at da kommer vi ikke utenom NGO-ene (Non Governmental Organization), altså de frivillige organisasjonene. Kofi Annan sa i fjor at FN er avhengig av grupper fra det sivile samfunnet. NGO-enes innflytelse er kjennetegn på moderne, deltakende demokrati.

Vi vet at kvinner er i stort flertall i NGO-ene. Interesseområdene spenner fra frigjørings- og fredsbevegelser via humanitære

hjelpeorganisasjoner til kvinneorganisasjoner og kirkesamfunn. Det betyr at forskjellene i verdisyn er store. Uansett det som skiller, har kvinner en del viktige ting felles. I det sivile samfunnet oppfyller vi vår individuelle rolle som mor, kone, datter eller søster, som gruppe ønsker vi naturlig å verne og beskytte liv i familien og lokalsamfunnet. Vi ønsker å påvirke samfunnsutviklingen! Menn sitter oftere i sentrale maktposisjoner, preget av maktpolitiske interesser og motiver.

Vi finner mange eksempler på at kvinner fra begge sider i en konflikt finner sammen på grasrot nivå. I Peace Now-bevegelsen arbeider både israelske og palestinske kvinner for tilnærming og forsoning. Det finnes utallige liknende eksempler.

I mange tilfeller har menn og kvinner forskjellig syn på god konfliktløsning og følgene av sikkerhetstiltak. Det er derfor ikke bare nyttig, men helt nødvendig å lytte både til menns og kvinners synspunkter. Morken påstår at om vi kombinerer fredsbevaring med kvinneperspektiv, kan det bidra til å bygge allianser. Derfor bør Norges plass i Sikkerhetsrådet blant annet brukes til å fokusere på kvinners mulige roller i de fredsbevarende styrkene. Artikkel 8 i FN-pakten slår fast at FN skal legge til rette for at både kvinner og menn skal ha adgang til å delta på like vilkår i organisasjonens virksomhet. Den kvinnelige deltakelsen i fredsbevarende styrker har allikevel vært svært begrenset. Fred er stadig knyttet til likestilling, og det som hindrer likestilling, hindrer også fredsutvikling.

Det er grunn til å tro at kvinner virker mindre truende enn menn og dermed kommer tettere inn på sivilbefolkningen. Fordi kvinnene har annerledes erfaringer enn menn, kan de se konfliktene

fra andre vinkler. De kan dermed komme med nye perspektiver i konfliktløsningsarbeidet.

Det er mange grunner til at kvinner bør ha sin plass i FNs fredsbevarende styrker. Idag finnes det ingen samlet strategi for kvinners deltakelse her. De positive endringene som har skjedd, er resultatet av at kvinner har vært med i denne viktige delen av fredsarbeidet.

For ikke lenge siden ble det i Sikkerhetsrådet holdt et åpent møte om kvinner og væpnede konflikter. Igjen fikk en høre om de grusomme overgrep mot kvinner i krig. Spørsmål ble igjen stilt: Hvordan skal FN opptre mer resolutt overfor krenkelser mot kvinner under voldelige konflikter.

Under høringen fikk en høre om krigsforbrytelser mot kvinner og unge jenter. Kvinner fra lokale, regionale og internasjonale NGO-ere fortalte om sexovergrep og andre former for grusomme forbrytelser. Det ble imidlertid også lagt fram vitnemål om at kvinner verden over har tatt initiativ som fredsskapere under konfliktsituasjoner. Det har tidligere ikke vært vist særlig vilje i Sikkerhetsrådet til å høre på kvinner og deres erfaringer. Noeleen Heyzer i UNIFEM (FNs utviklingsfond for kvinner) betegnet derfor denne høringen som unik, og hun konkluderte med at: "Uten kvinners fulle deltaking i fredsprosesser, kan man ikke oppnå rettferdighet, fred eller stabil utvikling".

Til nå har kvinner for det meste oppholdt seg i verdensteatrets kulisser. Ved å synliggjøre kvinnene på hele FN-arenaen kan en bidra til at kvinners erfaringer kommer tydelig til uttrykk og fører til nye perspektiver på konflikter og fredsprosesser. Kvinner må gis nye muligheter til å delta i samfunnet sosialt og politisk, og de må ta de forpliktelser som følger med. □

Kampen om makten

USA vil ødelegge flere FN-organisasjoner

Fra FN-sambandets publikasjon *Brennpunkt* nr. 1./2001 tar vi også denne artikkelen av *Halle Jørn Hansen*, litt klippet:

"Det er mer enn 15 år siden nå", sier han, "at en meget respektert politiker, med internasjonal politikk, solidaritetsarbeid og FN som sitt særlige arbeidsområde, ga meg et internt notat fra de innerste sirkler i den amerikanske regjeringen. Dokumentet var om USA og FN, og min gamle politiske venn føyde til: "Les dette, Halle -".

Dokumentet inneholdt hovedpunktene for amerikansk utenrikspolitikk den gangen. Det var i Ronald Reagans presidenttid. Det var kald krig mellom øst og vest og Alexander Haig var utenriksminister. Budskapene i forslaget var enkle, tydelige og viste seg å være svært konsekvensrike.

Det har gått en rød tråd i Det hvite hus fra Reagans presidentperiode til Bush senior og Clinton, som har pekt mot at USA vil trekke seg ut av UNESCO, FAO og UNCTAD og opprette nye verdensorganisasjoner på områdene. Samtidig med nevnte notat begynte USA med ikke å betale medlemsavgifter til og å oppfylle andre forpliktelser til FN. De var ikke alene om denne politikken. Margaret Thatchers konservative regjering var en sterk støttespiller for Reagan og hans politikk. Det samme var Tyskland, Frankrike, Italia og Japan, om enn noe mer moderate. Sto Norge imot denne politikken? Halle Jørn Hansen mener at vi var som et siv i vinden fra Washington og London.

Han spør : "Hva har skjedd

de siste 20 årene i forholdet mellom USA og FN og de institusjonene som ble omtalt i nevnte notat?" Amerikansk utenrikspolitikk har fått en mer avslepet form, men innholdet i strategien har ikke endret seg noe i forhold til i det dokumentet Hansen viser til innledningsvis.

UNESCO ble nesten lammet både økonomisk og politisk, men de konservative kreftene klarte ikke å ødelegge den helt. FAO hadde en svært autoritær ledelse den gangen, og klarte å stå i mot presset. UNCTAD gikk verre tider i møte. Den ble drevet inn i en skyggetilværelse og har i mange år befunnet seg i en slags dvale-tilstand.

Verdensbanken og Pengefondet fikk nye oppgaver. Høyest prioritert ble de endringer og tilpasninger som ble påtvunget utviklingsland - særlig i Afrika -. Den statlige rollen i politikk og økonomi skulle bygges ned, og markedet og de frie krefter skulle overta. WTO (verdens handelsorganisasjon) kom på plass tidlig på 90-tallet, og ble bygget over den politiske og administrative lest som passet de rike land.

Med Clinton fikk USA en mer konstruktiv FN-politikk. Fortsatt var USAs nasjonale interesser de viktigste, men det ble slutt på den nesten vulgære hetsingen fra Reagans og Bushs tid. Clinton talte flere ganger i FNs hovedforsamling om FNs mange viktige sider. Han og hans administrasjon forsøkte å få betalt USAs store gjeld til FN. men det konservative, republikanske flertallet i kongressen satte en stopper for de fleste forsøkene. Clinton traff allikevel

mange viktige beslutninger for en mer konstruktiv politikk vis-à-vis FN, Pengefondet og WTO.

Hansen mener at kampen mot fattigdommen er blitt et virkelig hovedanliggende for Verdensbanken., og han avslutter sin artikkel slik: "På denne bakgrunnen knytter det seg stor spenning til den nye regjeringen i Washington"

□

Fra FN

Informasjonen er hentet fra *Globus FN Sambandets nyhetsmagasin* - <http://www.fn-sambandet.no/globus/nyhetsmagasin.html>

FNs internasjonale dag for vann
Adgang til rent vann er et grunnleggende menneskelig behov og dermed også en grunnleggende menneskerettighet. Hvert år dør 3,4 millioner mennesker, de fleste barn, av sykdommer relatert til forurenset vann. I følge Verdens helseorganisasjon WHO har 40 prosent av verdens befolkning for dårlige sanitære forhold. Med andre ord har flertallet av verdens fattige ikke tilgang til rent drikkevann.

Viktig FN-kontor legges til Oslo
FNs utviklingsprogram (UNDP) legger nå sitt internasjonale senter for demokratisk styresett til Oslo. Senteret skal bidra til internasjonalt utviklingsarbeid, og hovedmålet er å samle kunnskaper og drive forskning for å bistå fattige land med demokratibygging og utvikling.

Kvinne

*Tekst og tegning
Kjersti Scheen*

Det er mange ting jeg gjerne skulle blitt om jeg hadde ment jeg kunne velge (noe jeg ikke gjorde). Antropolog for eksempel, eller arkeolog. Eller språkforsker, folkeminnegransker. De er jo i familie, da, disse profesjonene, det dreier seg om folk, det dreier seg om folks fest og hverdag, det dreier seg om kommunikasjon mennesker imellom. Alt sammen spennende greier spør du meg. Jeg er nysgjerrig, jeg kikker på folk på bussen, på trikken og toget, jeg hører etter hva de sier, jeg synes det er morsomt å herme dialekter (med vekslende hell) og kan sitte og finlese den lokale telefonkatalogen når jeg er i fremmede byer og bor på hotell. »Join the army and see the world» var et gammelt vervingsslagord – bli forfatter og se Norge er mitt. Der andre reiser til Barbados eller Thailand, skumper jeg på bussen til Hønefoss, kortflyr til Haugesund eller tar interCitytoget til Porsgrunn. Og folk er det overalt. Mødre med småbarn, gamle menn med sixpence og boblejakke, tenåringsgutter på rullebrett, veiarbeidere, kassadamer, bønder på traktor. Dette er mennesker jeg stort sett kjenner kodene til. Jeg vet sånn omtrent hvordan jeg skal oppføre meg for ikke å vekke (for stor) oppsikt, jeg vet hva jeg skal si, hvordan jeg spør meg for, jeg kan småprate med forskjellige mennesker. Jeg har (stort sett) klær på meg som gjør at jeg glir (i rimelig grad) inn i de forskjellige miljøene. Jeg snakker språket de andre snakker (norsk, østlandsdialekt fra Oslo-området, sosiologisk ligger jeg å vipper mellom øst- og vest-kant). Jeg er hjemmevant med norske bamerim, Ønskekonserter, Evi Bøgenes' bøker, vet hva radio-teatret er, hvem Titten Tei er, vet hva som menes med en setning som «det luktet pensjonat av den gamle sorten, kokt kål og grønåpe»

Hvor langt må jeg reise for at dette kræsjer? Ikke så langt. I fjor var en forfatterkolega og jeg i Stockholm. Begge leser vi naturligvis svensk «like godt som norsk», vi er begge oversatt til dette nabospråket som er så likt vårt, vi har vokst opp med svenske viser, svensk TV. Allerede i taxien fra Arlanda gikk det likevel galt. Sjøføren misforsto oss og vi misforsto han, det var så vidt vi kom dit vi skulle. Og da vi fant oss en restaurant for å spise lunsj, fikk vi trøbbel med menyen. – Rimmad lax? Sa kollegaen. – Gubbrøra? sa jeg. Seinere på dagen leste vi høyt fra våre respektive kriminalromaner på et stort bibliotek. Vi artikulerte så kjevene omtrent gikk av ledd, men så likevel hvordan pannene rynket seg bortover der tilhørerne strevde med norsken.

Samtidig har vi vel alle opplevd forståelse på tvers av språkbarrierer. En gang da jeg var lita, sikkert ikke mer enn 6-7 år, hadde vi besøk fra England. De voksne satt inne og drakk te og utvekslet damehøfligheter, den engelske damens lille datter ble sendt ut i dokkestua med meg. Vi var jevngamle, og forferdelig sjenerte og ute av oss, der vi sto og forsøkte å ikke stirre på hverandre. Det løsnet etter hvert, den lille engelske viste seg å være vant til å bestemme i leken, og jeg, som bare hadde eldre søsken, var vandt til å finne meg i det. Etter en halvtimes tid lekte vi så det suste, mor og barn, naturligvis, gjett hvem som var barnet, og da de voksne kom, ble vi sure over avbrutt lek. Først mange år seinere forsto jeg at jeg ble lagt til sengs fordi jeg hadde vært slem pike, og ikke fordi jeg var syk pike: jeg hadde en ide om hva «bad» betydde, men ideen var åpenbart ikke klar nok. Og hjemme hos oss ble vi ikke lagt om vi var ulydige dessuten.

imellom

Jeg kan også huske en dag på en strand i Frankrike, der snakker de et språk jeg behersker så dårlig at jeg får de underligste resultater ut av avisenes overskrifter. Det var barn med, og jeg kom «i snakk» med en annen mamma som også hadde barn. Jeg sier «i snakk» med gåseøyne, for hvordan vi utvekslet erfaringer om soleksem, sur mage (vinen), brennmaneter, om det var verst at barn bruker smokk eller sur

på tommelen og slike ting – det skjønner jeg ikke helt. Men vi hadde en flott og hektisk formiddag sammen.

Jeg har også hengt i vinduet hver ettermiddag i en søvnig, liten søri-taliensk landsby og sett på nabo-bestemoren, som var en hissig og dessuten åreforkalket liten dame, skjelle ut familien sin. En dag ikke noe familie var å oppdrive, skjelle hun ut feiekosten! Men minespillet

til bestemor, mor og tenåringsdatter og lillegutt var ikke til å misforstå. Den dagen bestemor med sinte skritt, i de slitte svarte skoene sine tråkket ned til herrefrisøren på hjørnet for å få sin månedlige gutteklipp, og mor og tenåringsdatter sank ned på dørstokken og pustet lettet ut over å få fri en times tid, da lente jeg meg ut av vinduet og klappet i hendene. De så opp og smilte, satte tomlene i været. Vi kjente hverandre ikke, mitt italienske er enda sparsommere enn mitt franske, men forståelsen var total.

Så kan man sitte en grå og hjemlig vinterkveld og se på Dagsrevyen, eller et av disse skiftende, men likevel like nyhetsprogrammene om kvelden, der alle må stå og snakke for å se trendy og travle ut, og man tar seg i å ikke forstå et ord. Det er den samme underlige følelsen av å være på feil klode som oppstår når man en uhyre sjelden gang etter et langt ekteskap ryker ut i en gammeldags krangel: hva i helsike er det han sier? Forskjellen på manns- og kvinnespråk er frisk og oppgående ennå. Da man var ung og sint, var det dager man tenkte at man heller ville tilbringe livet med en med-søster fra Bortvekkistan enn den mannen som sto en nærmest i livet. Henne hadde man da en sjanse for å forstå! Men det er klart - mannspråket sprer seg. Her for leden hørte vi en kvinnelig medarbeider, litt oppe i gradene i Utenriksdepartementet uttale seg til NRK. Det var en oppvisning i ugjennomtrengelig, intetsigende snikk-snakk, der målet åpenbart var å slippe unna spørsmålet som ble stilt, for ikke å si noe hun kunne bli tatt for siden, verken av venn eller fiende. Så vi lærer jo.

□

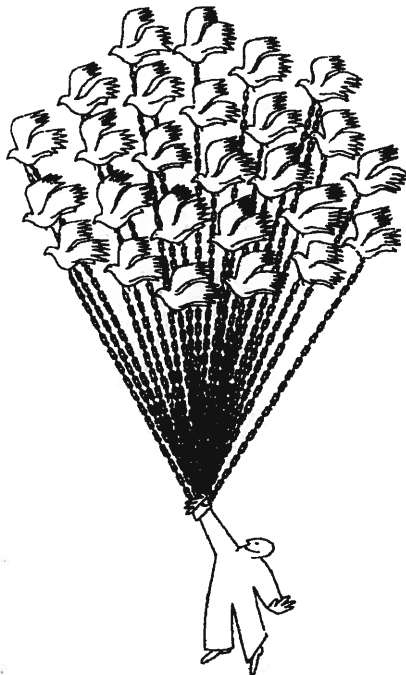
Av Kari Løchen

OSSE-nytt publiseres månedlig fra organisasjonens sekretariat i Wien.. Som nevnt tidligere her i bladet, ledes organisasjonen av en troika. Årets formann er Romanias utenriksminister, Mircea Dan Geoana. De to andre er fjorårets leder fra Østerrike og neste års leder fra Portugal. (Ved utgangen av år 2000 gikk Norge ut av troikaen).

I juni 2000 bestemte Permanent Council (råd) at the Conflict Prevention (forhindring) Centre, CPC, skulle omorganiseres for å effektivisere sitt arbeid. Denne omstruktureringen avsluttes i disse dager, og OSSEs nærvær i Beograd vil dermed være et faktum med alt dette forhåpentligvis innebærer av støtte til konfliktløsningsarbeid, demokratioppbygging etc. En annen viktig omstrukturering i sekretariatet er opprettelsen av et operasjons-senter slik at OSSEs Rapid Reaction Capacity, (evnen til rask reaksjon) skal bli forbedret. (Det fullstendige navnet er Rapid Expert Assistance and Cooperation Teams, forkortet til REACT). La oss håpe at dette vil lede til at REACT i fremtiden vil være på plass i forkant av konflikter istedenfor i ettertid som så ofte har vært tilfelle bl.a. på grunn av et tungrodd system.

Geoana la i sin tiltredelsestale for Det Permanente Råd frem sine prioriteringer for 2001. Når man leser den, har man følelsen av å ha lest den før, men det er jo bra målsettinger. Han ønsket Jugoslavia tilbake som OSSE-medlem. Han vektla særlig kampen mot menneskehandel, en bedring av flyktingenes situasjon og samarbeid med NGOer. Han nevnte alle operasjonene OSSE er involvert i og ønsket om å bringe disse til en lykkelig avslutning, men poengterte at resultatene er avhengig av at medlems-

landene er villig til å bidra med mer ressurser. Til media uttalte han at han i det nye århundret ønsket at OSSE skulle bli mer synlig og en nyttig medspiller i den Euro-Atlantiske arkitekturen. Nøkkelordene for virksomheten vil være pragmatisme og effektivitet. Han ønsket å gjøre OSSE mer "gjennomsiktig" og bringe den nærmere både mennesker og media ved bl.a. å gjøre språket i resolusjonene mer forståelig. Enn videre vil han gjøre OSSE til en organisasjon som skaper konkrete resultater ikke bare resolusjoner. - Det blir spennende å se hvor mange av ønskene og planene som blir realiteter.

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ligger i Warszawa. I desember undertegnet ministrene fra medlemsland i Sydøst-Europa, (medlemmer av Stabilitetspakten for Sydøst-Europa) en antimenneskehandel deklarasjon. På grunn av den stadig økende menneskehandel i denne regionen er

de blitt enige om å samarbeide og intensivere arbeidet for å bekjempe denne avskyelige handel bl.a. ved lovendringer, beskyttelse av ofrene, opptrening av grensevakter, politi og rettsvesen. Fremstående embetsmenn som skal ha ansvaret for å koordinere nasjonale og regionale aktiviteter, er blitt oppnevnt.

ODIHR har overvåket valg i mange stater bl.a. i Belarus (sterkt kritisert), Kazakhstan (valglovene skal forbedres), Azerbaijan (bedre enn forrige valg, men gjennomføres ikke tilfredsstillende), Albania mv. I Serbia var det store fremskritt siden forrige valg. Siste valg var fritt og demokratisk iflg rapporten.

ODIHR engasjerer seg i mye kursvirksomhet som får god evaluering av deltakerne. I Kirgizistan har man holdt et kurs for grensevakter og flyktingearbeidere som skal lære opp sine medarbeidere. Temaene var menneskerettigheter, grensekontroll, beskyttelse av flyktingers rettigheter, lovlig og ulovlig emigrasjon og menneskehandel.. Kursdeltakerne kom fra flere stater i området. Annen kurs- og konferansevirksomhet, ofte i samarbeid med andre - også NGOere, har bl.a. vært treningsseminar for ombudsmenn, 3-dagerskonferanse om organisering av sentra som fokuserer på likestilling mellom kvinner og menn (i Tadjikistan), og samme sted igangsetting av en reformprosess av kriminallovgivningen, kurs i menneskerettigheter for den russiske staben i Tsjetsjenia og i Belarus et prosjekt kalt Ariadne om arbeid mot menneskehandel.

Churchill uttalte en gang: Vis meg dine fengsler, og jeg skal si deg hva slags samfunn du lever i.

ODIHR leder flere fengselsreform-program i sydøsteuropeiske stater. Fengselsfunksjonærene får opplæring bl.a. i menneskerettigheter. I Kroatia har ODIHR hjulpet til med opprettelsen av en skole for fengselsfunksjonærer. Resultatet av denne utdanning har vært meget oppmuntrende. Fengslene er også blitt langt mer åpne for innsyn, og kontakten med media blir stadig bedre. Liknende kurs er blitt avholdt i Sentral-Asia.

OSSEs feltarbeid: For tiden driver OSSE feltarbeid i 18 stater: Albania, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Bosnia, Herzegovina, Kroatia, Estland, Gorgia, Kazakhstan, Kirgisistan, Kosovo, Jugoslavia (Føderale republikk), Latvia, Skop-

je (tidligere Makedonia Føderale Republikk), Moldova, Tadjikistan, Turkmenistan, Ukraina og Uzbekistan.

I desember feiret OSSE-virk-somheten i Bosnia 5-års jubileum. De har konsentrert seg om gjennomføringen av Dayton-avtalens bestemmelser, overgangen til demokrati og respekt for menneskerettigheter. Det fordrer en stor innsats å få folk og kommunale myndigheter til å respektere en lov om eiendomsrett som ble pålagt av OHR (Office of High Representative) for et år siden. Folk som har annektert boliger etter at eieme har flyktet eller blitt fordrevet, må overlate eiendommene til den rettmessige eier.

OSSE Newsletter har også faste spalter skrevet av høykommissæren for nasjonale minoriteter, av OSSErepresentanten for frie media og rapporter fra OSSE parlamentariske forsamling og fra sekretariatet i Wien. Men disse nyhetene får vente til en annen gang. Jeg synes det er viktig at OSSE ikke sitter med hendene i fanget, men gjør så godt de kan med de ressursene de har. Man får inntrykk av at både media og de fleste politikere her i landet viser en utrolig mangel på interesse for OSSEs arbeid. Jeg forstår ikke hvorfor et flertall av disse så intenst ivrer for EU-medlemskap når de er så komplett uinteressert i denne viktige delen av europeisk politikk.

□

Norge er forpliktet til innsats for fred

Omlaggingen av forsvaret må vurderes ut fra betydningen for Norges bidrag til internasjonal fred og sikkerhet. Medlemskap i FNs sikkerhetsråd forplikter Norge til økt innsats for fred.

Norges fredsråd avholdt årsmøte 27/3. Omlaggingen av det norske forsvaret ble særlig drøftet. Fredsrådet ser at det er behov for en grunnleggende omlagging av det norske forsvaret. Det nåværende forsvar gir på ingen måte svar på de mange utfordringer som finnes innenfor norsk og internasjonal politikk for fred og sikkerhet. Forsvarets manglende relevans for vår tid er samtidig betryggende: Det som ikke er brukbart, vil dermed heller ikke kunne være med på å bidra til lidelser og belastninger fra militære systemer utenfor Norges grenser.

Selv om Fredsrådet er enig med Forsvarsministeren om at dagens norske forsvar er irrelevanter, er vi uenig i de omlaggingene som foreslås. Først og fremst er vi urolig for tilpasninger til NATO og EUs styrkekonsepter som det legges opp til, noe som vil gjøre

norske militære enheter mer anvendbare utenfor landets grenser. Vi mener også det er uheldig at det legges opp til ressurskrevende innkjøp som vil gjøre det helt urealistisk å få til reduserte forsvarsbudsjetter framover. Det er et paradoks at Norge bruker mer på militært forsvar enn for 15 år siden, da det var reelle trusler om stor-konflikt mellom supermakter i våre nærområder.

Norge er nå medlem av FNs sikkerhetsråd. Fredsrådet mener Norge bør utnytte medlemskapet til å øke respekten for folkeretten, og fremme målsettingen om en internasjonal rettsorden basert på at FN må godkjenne all bruk av militære maktmidler. Tilpasning av det norske forsvaret til NATO og

EUs styrkekonsepter står i sterk motstrid til dette. Mens den grunnleggende målsettingen bør være avvikling av militærvesenet, satser Norge på en tilpasning til styrkekonsepter som vil gi mer offensiv kapasitet og mer fleksibilitet for bruk av styrker utenfor NATO og EU området.

Fredsrådet mener Norge bør benytte medlemskapet i FNs sikkerhetsråd for å underbygge satsningen på fredskultur, freds-utdanning og fredelig konflikt-løsning som har fått en klarere profil i FNs arbeid de siste årene. Her hjemme bør dette innebære satsninger på ikke-militære løsninger for sikkerhet og fredsbygging. Istedenfor å bygge opp enheter for fredsopprettende oppdrag, bør Norge foredle videre sin profil i fredsbevarende oppdrag, i FNs politistyrker og som meglere mellom konfliktparter. For vårt nasjonale forsvar er tiden inne for mer vekt på alternative forsvarsformer og reelle kostnadskutt. Vi er enig med forsvarsministeren om at det norske forsvaret i dag er lite anvendbart. Men mer anvendbare militære systemer vil ikke gi mer fred og sikkerhet.

□

Om ATTAC

Av Guri Tambs-Lyche

Hele mitt voksne liv har jeg tilhørt en liten venstreorientert organisasjon, men hele tiden har jeg vært med når progressive organisasjoner har samarbeidet. Det kan ha vært fredsdemonstrasjoner, støtte til frigjøringsorganisasjoner, kvinnekamp, kampen for barns rettigheter osv. Samtidig har vi sett at nøden i verden ikke minsker, men øker. Sulten øker, utnyttelsen av kvinner og barn i verden øker, kriger som går ut over sivile øker og ikke minst krigsindustrien blomstrer og med den mulighetene for nye kriger. Vi vet godt hvem som tjener på dette: de store multinasjonale selskapene, de har makten, og deres makt øker med globaliseringen!

Jeg mener ikke med dette å si at alt vårt arbeid har vært forgjeves, tvert om tror jeg at vi har sådd frø som før eller senere må få et gjennombrudd. Jeg har også hele tiden ønsket meg en paraplyorganisasjon som kunne samle alle NGOere til en stor bevegelse.

Forum for systemdebatt

I slutten av 1997 kom det et opprop om »Forum for systemdebatt» undertegnet av en rekke fremtredende personer i Norge. Mange var vi som håpet at dette kunne være begynnelsen til en samling mot den ekspanderende storindustriens makt. I den forbindelse hadde jeg et intervju med Erik Damman, som nok var initiativtakeren, der han uttaler: »Til tross for at vi ikke er i stand til å løse noen av de store problemene i verden, er det blitt stående som et vedtatt faktum at det bare finnes to måter å innrette verden på: enten kommunismen eller liberalismen. Etter at kommunismen

brøt sammen, har det nesten vært et tabu å diskutere andre måter å innrette verden på». Dessverre og til tross for veldig stor oppslutning i begynnelsen, førte ikke dette forsøket til noe. Kanskje Norge er for lite, kanskje starten på samlingen var for løs? Jeg vet ikke.

Så kommer dette initiativet med ATTAC fra Frankrike! »Forum for systemdebatt» ble vel aldri hørt utenfor Norge, men ATTAC er blitt hørt over store deler av verden. I forrige nummer av *fred og frihet* hadde vi et kort sammendrag av hva ATTAC står for, som vi tok fra det svenske bladet »Vi Mänkor». Her skal vi prøve å gi det litt mere innhold.

Kampen mot krig

IKFF ble startet av kvinner som først og fremst kjempet mot krig i alle dens former. I dag er det opplagt at man også må spørre seg: Hvorfor blir det krig? Svaret er egentlig lett. Jeg ser tre viktige årsaker til at det blir krig. 1. Ønsket om makt, makt over territorium, makt over andre mennesker, makt over kapital osv. 2. Undertrykking av andre mennesker, nød og fat-

tigdom og fornedring. 3. Mannsamfunnets forherligelse av maktmennesket. Nå er jeg overbevist om at disse tre årsakene henger sammen, og derfor imøteser jeg en bevegelse som ATTAC med optimisme.

Hva er ATTAC?

ATTAC er ingen venstrebevegelse, og det er kanskje bra, det gir den en mulighet for å nå lenger ut enn vi har gjort hittil. I Frankrike har bevegelsen medlemmer fra 6 partier. »Først og fremst kjemper vi mot at markeds-kreftene skal ta styring over utviklingen. Vi kjemper mot innvasjonen fra markedet mot helse, kultur, og menneskerettigheter» sier Bernhard Cassen, journalist og administrerende direktør i avisen *Le Monde Diplomatique*, på et møte i Norge 1. mars i år. Der var over hundre organisasjoner representert.

Den forandringen den kapitalistiske økonomien har gjennomgått de siste tiår er kjenne-tegnet av en voldsom, nesten uhemmet vekst i finansmarkedene. På midten av 1980-tallet var omsetningen på valutamarkedet på ca. 150 milliarder US-dollar daglig. I dag er denne mangedoblet og ligger på 1.5 billioner dollar daglig. Tilhengere av markedsøkonomien jubler over dette, det er bare det at det aller meste av denne handelen bare er flytting av penger, den gir ingen oppgave over varer og tjenester som menneskene behøver. Derimot gir den makt til dem som er vinnere i denne handelen med valuta. Et av ATTACs viktigste mål er å innføre en liten skatt på denne handelen. Det vil først og fremst kunne være sand i det maskineriet,

men den vil også innbringe penger som kan brukes til å hjelpe de fattigste landene.

Et annet viktig mål for ATTAC er å stryke all u-landsgjeld til de rike landene. Det er markedskreftene med Verdensbanken, WTO og IMF som gjennom sin virksomhet har påført u-landene denne gjelden og disse pengene må ettergis mener ATTAC.

Et annet viktig mål er å stoppe skatteparadisene, som sørger for at de rike kan fortsette å være rike, uten å betale en øre for å holde alle de nødvendige hjulene i resten av verden i gang.

En rettferdigere fordeling av verdens goder som ATTAC også står for vil så utvilsomt minske faren for krig, kanskje særlig de krigene som foregår i u-landene og som til en stor del skyldes at noen få har makt og mange, mange andre lider.

Til slutt vil man med ATTAC sette i gang en diskusjon om alternativer til det nåværende systemet. Det må finnes andre måter å innrette verden på som i større grad tilgodeser de fattige og undertrykte, ikke bare i u-landene, men også fattigdommen i i-land-ene.

World Social Forum

Opprøret mot den internasjonale kapitalmakten har resultert i en konferanse i Porto Allegre, lengst syd i Brasil, 25-30 januar i år. Det hadde meldt seg 3000 delegater til konferansen og det kom 10 000! Initiativtakerne til konferansen var flere organisasjoner i Brasil, bl.a. de jordløses organisasjon *Sem Terra*, fagbevegelsen, den katolske organisasjonen *Fred og Rettferd* samt en rekke intellektuelle. Mottoet for konferansen var: »En annen verden er mulig» De som møtte var grasrotorganisasjoner fra hele verden.

Konferansen ble avholdt samtidig med at millionærer, konsernsjefer og toppolitikere møttes til sitt økonomiske forum i Davos.

Selv om det ikke var noen felles plattform eller slutterklæring i Porto Allegre, så var det ingen tvil om at forumet samlet seg om:

1. En klar motstand mot den

nyliberalistiske politikken som dominerer verden og Bretton Woods-institusjonene (Verdens-banken, IMF og WTO).

2. Et syn om at det er ulike motstridende interesser i verden mellom på den ene siden de multinasjonale selskapene, Bretton Woods-institusjonene og flertallet av regjeringene i verden, og på den andre siden det store flertallet av folk i verden og særlig i utviklingslandene.

Tør organisasjonene utfordre hele samfunnsutviklingen?

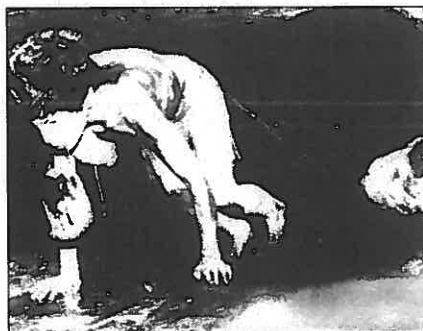
Dette spør Aksel Nærstad om i en artikkel i Dagsavisen.

Møtet i Porto Allegre er planlagt holdt hvert år. Hvor mange norske organisasjoner vil da være med? Vi vet at *Framtiden i våre hender* har meldt seg inn i den norske avdelingen og vi vet at Berge Furre representerte *Forum for miljø og utvikling* og *Norsk bonde- og småbrukarlag* på konferansen. Hva med *Fokus*, som representerer over hundre kvinneorganisasjoner?

Jeg vil avslutte med et sitat av Bertold Brecht:

OM SPLITTELSE

De, som ennå er ved makten, ser med glede på vår splid. Splitter de oss, kan de saktens, beholde makten ennå en tid.

ATTAC vil bekjempe Bretton-Wood institusjonene, som bl.a fører til barnearbeid i U-landene

Forbud mot krigspropaganda

Følgende forslag fra IKFF til Norges Fredsråds årsmøte 27.3.01 ble vedtatt:

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 ble ratifisert av Norge i 1972. Konvensjonen er et av de mest sentrale menneskerettighetsdokumenter i verden. Landene sender inn regelmessige rapporter til FN om hvordan bestemmelsene blir overholdt, og det kan i prinsippet klages dersom bestemmelsene brytes.

Men på ett punkt har Norge reservert seg fra konvensjonen: »Enhver krigspropaganda skal forbys ved lov» (Artikkel 20,1)

Uansett hva den offisielle begrunnelsen for reservasjonen var i 1972, bør den nå oppheves. Norge bør følge folkeretten og FN i en så viktig prinsipiell sak.

Norges Fredsråd vil be Regjeringen ta opp dette til fornyet vurdering, og sørge for at et forbud mot krigspropaganda blir innarbeidet i norsk lov.

IKFF- Sverige

holder i samarbeid med Svenska FN-förbundet og Den iranska kvinnoföreningen i dagene 15-17 juni forelesninger og Workshops.

Det vil bli innledninger av kommunalråd Eva Olofsson og WILPFs internasjonale leder Bruna Nota.

Forelesninger av EU-parlamentariker Maj-Britt Theorin og Edith Ballantyne, WILPF.

Workshops om følgende tema:

- * EU og NATO
- * EU og OSSE
- * Våpensamarbeide i EU
- * Hvorfor ruster EU opp? Trusselbilder mot EU.
- * EU i FN
- * Global sikkerhet
- * EU og Balkanpolitikken
- * EU og kvinner i krig och krise
- * Schengenavtalen

Og mye mer. Fullt program kan fås ved henvendelse til kontoret.

Håp for Sierra Leone ?

Av Guri Tambs-Lyche

Under denne tittelen ble det holdt et seminar i FN-sambandets regi. Et foredrag av Toril Brekke fra Flyktningerådet og et av forsker Morten Bøås fra Senter for Utvikling og Miljø kastet lys over et emne som vi vet svært lite om. Det vi får høre i media er hvor forferdelig opprørsbevegelsen Revolutionary United Front (RUF) farer fram, og at Sikkerhetsrådets vedtak om å sende en fredsbevarende styrke inn i landet gikk på et stort prestisjenederlag da 500 FN-soldater ble tatt til fange av RUF i månedsskiftet april/mai 2000. Etter denne hendelsen ble FN-styrken forsterket og Storbritannia rykket i tillegg inn med en egen styrke. Dette er hva vi får opplyst, men igjen må en spørre: Hva er årsaken til krigen?

Sierra Leone er fra naturens side et meget rikt land, det er vakkert og frodig og det er fullt av diamanter, og har også andre naturrikdommer. Hele landets befolkning kunne med andre ord hatt en bra levestandard.

Virkeligheten er annerledes. 80 % av befolkningen er analfabeter. I løpet av de 10 årene krigen har vart er store deler blitt avfolket og de bor i elendige leirer i sitt eget land. I dag behersker

RUF 2/3 av landet og det er temmelig folketomt. Flyktningerådet er den eneste organisasjonen som er tilstede i landet, og de prøver å hjelpe den hjemløse befolkningen. De prioriterer ungdom uten utdanning og prøver å gi dem en utdanning. Også ofrene for RUFs fremfart prøver man å gi en utdanning. Flyktningerådet kan ikke påvirke situasjonen, men prøver å komme i kontakt med RUF. Man kan ikke se mange positive tegn, men et godt tegn er befolkningens religiøse toleranse. Krigen her beror verken på religion eller etniske motsetninger. RUF representerer et opprør mot en liten korrupt elite.

Den offisielle hæren er forresten heller ikke borte når det gjelder brutalitet den heller. Toril Brekke konkluderte med at hun ikke kunne se særlig optimistisk på situasjonen.

Men også tidligere var forholdene utålelige for den vanlige befolkningen, de har ikke fått noen del av landets rikdommer. Konflikten har røtter langt tilbake i historien. All rikdom har vært og er på ekstremt få hender. Alle regjeringer har vært og er korrupte. Morten Bøås var heller ikke særlig optimistisk. Han fremhevet at FN må være absolutt objektiv. Det går ikke an å støtte det nåværende toppskiktet, det er gjennomkorrupt. Bakgrunnen er å finne i dette toppskiktet som effektivt har holdt resten av befolkningen nede, og det førte i 1991 til et regelrett opprør mot staten.

Det finns to typer forekomster av diamanter i landet. Den ene er den vi kjenner fra California, diamanterne finns i elver og i jorden og kan graves frem av hvem som helst som behersker området, og det er disse dia-

mantene RUF utnytter til å skaffe seg våpen og forsyninger. Det andre er gruver og disse krever mer utstyr og kontrolleres av regjeringen.

Denne krigen kan ikke vinnes med våpen. Den eneste muligheten må være å støtte seg på de få grupperinger som verken er regjeringstilhengere eller tilhører RUF. Det finnes endel NGO-ere og andre uavhengige grupper, og det er nylig opprettet en avdeling av WILPF i Freetown, og disse må ta sikte på å skape et nytt inkluderende samfunn. Antakelig er man nødt til å finne seg i fullt amnesti. Skulle det bli et offentlig oppgjør ville bare RUFs folk bli dømt og regjeringen gå fri, og det går selvfølgelig ikke RUF med på, og man får spørre seg hva som er viktigst.

Foredragene var meget interessante, og for meg stadfestet de at undertrykkelse og fattigdom fører til krig.

Dagsrevy

av Alf Haugland

Eg er ikkje a
dei
som let att
augene
for alt det
vonde
som er å
sjå
frå ymse stader
kringom i
verda

eg berre ser ned i
golvet
eg

Nytt fra WILPF

WILPF kongressen avlyst

For første gang siden 2. Verdenskrig er en WILPF kongress avlyst av sikkerhetsmessige grunner. Situasjonen er nå meget vanskelig og farlig for den okkuperte palestinske befolkningen. De israelske styrkene trakasserer også utlendinger som besøker palestinske områder.

Både den palestinske og den israelske seksjonen var godt i gang med forberedelsene, den palestinske seksjonen med kongressen i Øst-Jerusalem og den israelske med et seminar rett etter kongressen.

WILPFs ledelse har derfor etter å ha konferert med de nasjonale seksjonene og IEC-representantene, bestemt at det i 2001 skal holdes et IEC-møte i Geneve med utvidede fullmakter. Fullmakten omfatter valg av ny ledelse. Tema for møtet er: "Kvinner arbeider for en rettferdig og varig fred".

Den neste ordinære kongressen vil bli holdt i 2004. Den norske seksjonen teller på knappene om vi skal tilby oss å være vertskap.

Før selve IEC-møtet begynner arrangerer WILPF et seminar: "Women's Dialogue for Peace in Area of Conflict: Fokus on the Middle East".

Skifte i WILPF-ledelsen

WILPFs egen ledelse og administrasjon har for tiden problemer på grunn av sykdom og omsorgsansvar. Kirsti Kolthoff er fungerende president i april og mai og får støtte av visepresidentene Cherry Padilla og Regina Birchem og fungerende kasserer Mans van Zandbergen. Generalsekretær Michaela Told har sagt opp sin stilling og fratrer i juni på grunn av ferie og avspasering.

Alle ser fram til å få valgt et nytt styre på IEC-møtet og ansatt en ny generalsekretær. Nominasjonsprosessen er i god gjenge. Det er kommet forslag på gode kan-

didater. Seksjonene får den endelige listen over de kandidatene som har sagt seg villige til å stille i midten av mai måned. På IEC-møtet vil det bli nedsatt en valgkomite som skal fremme forslag til styre.

Nytt program for WILPF

Kirsti Kolthoff sier i sitt marsbrev til seksjonene at det skal lages et program for de neste 3 årene og et budsjett. Det skal rapporteres fra det arbeidet som er blitt gjort de siste tre årene.

Det er nødvendig å se på WILPFs egen identitet og fremtid. Hvor og hvem er vi nå? Hvordan bør WILPF utvikle seg de neste tiårene. Hva slags type organisasjon bør vi være for å komme på sporet dit vi vil?

Fordi det skal være et IEC-møte med spesielle fullmakter sender WILPF sentralt ut et spørreskjema til seksjonene for å få dem med i prosessen. Under gjengis noen av spørsmålene.

1) På 1998-kongressen i Baltimore ble tre-årsprogrammet samlet i tre store områder:

- Økonomisk globalisering der vi krever økonomisk rettferdighet i en verden med begrensede ressurser.
- Global militarisme og nedbygging av dagens varige krigsøkonomi for å oppnå sikkerhet for menneskene.
- Befolkningenes ansvar for "styre og stell".

Vi blir bedt om å foreslå hvilke områder WILPF skal jobbe med i neste tre-årsperiode. Hvilke behov må WILPF ta opp og hvilke aksjoner skal det satses på? WILPF er en internasjonal kvinnefredsorganisasjon som må arbeide i en nasjonal og internasjonal virkelighet. Hva kan WILPF bidra med for å forsøke å påvirke utviklingen?

2) For å lykkes må vi koordinere arbeidet godt. FN er mer enn noensinne sentralt i WILPFs engas-

sjement. Er forholdet mellom det som gjøres internasjonalt og nasjonalt koordinert godt nok? Hva kan gjøres for å forbedre arbeidet?

3) Samarbeid er viktig! Vi har både språklige, teknologiske og økonomiske barrierer. Hvordan kan vi takle dette? Hva kan vi gjøre for å øke medlemmenes deltagelse i arbeidet?

4) I år 2001 velges ny ledelse. Hva forventer vi av den nye ledelsen?

5) Hva er IEC-styremedlemmenes og seksjonenes rolle sett i forhold til ledelsen?

6) Til slutt ønskes noen refleksjoner om: "Hva ønsker vi at WILPF skal være på 100 årsdagen i år 2015 i de enkelte seksjonene og internasjonalt?" □

Fred

av Bernt Kristian Børresen:

Fred
Betyr ikke
At det legges
Presenninger over
Stridsvognene
Og at kanonene
Settes inn med fett

Fred betyr ikke
at makthaverne
lar soldatene
få permisjon
for å dele ut
ris og tørrmelk
i slumområdene

Fred
betyr ikke
at rikfolk
selger sine aksjer
i krigsutstyr
og investerer i
kakao- og bananplantasjer
i et fjernt U-land

fred betyr forandring
fred betyr maktutjevning
fred betyr likeverd
fred betyr nærhet

Nytt fra avdelingene

Fredsprisen 100 år

Sandnesavdelingen av IKFF har markert Nobelprisens 100-års jubileum med et åpent møte.

Invitasjon ble sendt ut, annonser rykket inn, og fine plakater ble hengt opp. Vi ønsket virkelig at mange fredsinteresserte mennesker ville dele denne kvelden med oss. Møtet ble bra besøkt, selv om det nok var plass til fler.

Berit Oldseide ønsket velkommen med et dikt av lyrikeren Gerd Grønvold Saue: «En gnist er tent»

Torild Tveit Munthe-Kaas sang deretter tre sanger: «Til ungdommen», «What a wonderful world» og «Gi meg handa di, ven». Hun ble akkopagnert av Geir Munthe-Kaas. Berit leste så Inger Hagerups kjente dikt «Vær utålmodig Menneske!» Etter dette var forsamlingen både i freds- og feststemning, og det var tid for kveldens kåsør.

Vi hadde ønsket oss forfatter Gerd Grønvold Saue som kåsør for kvelden, og vi var glade og taknemlige for at hun sa ja.

De tilstedeværende fikk så bli med på en vandring gjennom Alfred Nobels liv og virke. Han fikk det ikke som han ville med sitt liv, han så for seg et liv som forfatter, men faren mente ikke at hans forfatterdrømmer var forenlig med et nyttig liv, og Alfred reiste til USA hvor han studerte kjemi. Siden drev han våpeneksperimenter i sin fars verksted. Broren Emil ble drept i en eksplosjon, og det gikk sterkt inn på Alfred. Han mente dynamiten skulle brukes bare til sivile formål. "Det var djevelske saker". Likevel var det stadig etikeren som stod mot forskeren.

Han kalte seg pasifist, men allikevel tenkte han på å utvikle et våpen som skulle gjøre slutt på all krig.

Bertha v. Suttner ble hans nære venn. Kanskje hun påvirket ham til å innstifte fredsprisen blant de mange priser? Hun fikk prisen i 1905. Mange mente hun stadig ble forbigått, og at hun skulle vært den første til å få den.

IKFF har hatt tre prisvinnere i sine rekker: Jane Addams, Emily Greene Balch og Alva Myrdal. Dette er det grunn til å minnes i jubileumsåret.

Liv Alsaker

Litt småplukk

Stavangeravdelingen hadde årsmøte 11.januar 2001. De har 30 medlemmer og har hatt 7 medlemsmøter i løpet av året. De har sammen med Sandnes avd. hatt loppemarked som innbragte 10.000kr.

Sandnesavdelingen har hatt årsmøte 17.februar. De har holdt 9 styremøter og et åpent møte. De har deltatt på ulike kurs og seminarer. De planlegger å lage et postkort i forbindelse med våre 3 fredsprismottakere. De vil også gjerne støtte utgivelsen av Gerd Grønvold Saues bok, og har skrevet til alle avdelinger i den anledning.

IKFF Norge har holdt landsstyremøte 18 april 2001.

Det er søkt om tilskudd til reiser til IEC-møtet i Geneve, til Europamøtet i Gøteborg, støtte til ny brosjyre og til kurs i lay out (for fred og frihet).

Programmet for IEC-møtet er kommet. Det skal velges ny ledelse for WILPF for 2001-2004. Alle medlemmer er velkomne på de internasjonale møtene, er du interessert så ta kontakt med kontoret. Ønsker du referat fra møtet, og program for IEC-møtet ta også da kontakt med kontoret.

Sidsels Plukk

Vi ser på det nummeret av *fred og frihet* som kom ut i juni 1971:

Audhild Scheie (Senere Scheie Bye) var redaktør og redaksjons-komiteen bestod av Johanne Reutz Gjermoe, Solveig Thilesen og Kirsten Fjelberg.

Vi leser der at Nobelkomiteens formann gjennom 20 år Gunnar Jahn er død, og bladets redaktør skriver noen gode ord om ham.

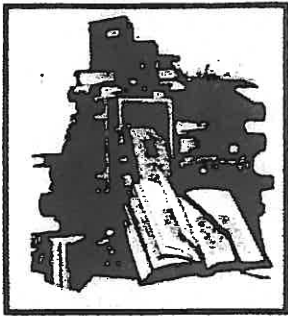
Ellers får vi vite at etter kongressen i New Dehli året før har den danske delegaten, Karen Gylling invitert deltakere fra de nordiske land til sitt hjem i Vendsyssel for utveksling av erfaringer fra kongressen, utdyping av det nordiske samhold og fredsarbeid. 36 deltakere meldte seg, og fra Norge reiste Marie Lous Mohr og Solvei Fjæstad.

Osloavdelingen holdt et meget godt besøkt møte hvor Helga Stene ga et interessant referat fra kongressen (WILPFs 18.)

Intet er nytt under solen - FNs generalsekretær U Thant gjorde 1971 til "Verdensår mot rasismen" og mente at dette ville gjøre slutt på rasismen en gang for alle.

Også apartheid i Den Sør-afrikanske republikk ble nevnt i bladet. Vi får vite at Bhutan ble medlem nr 128 i FN. - Unesco gransker problemet "Sløsing med kvinnelig arbeidskraft" og stiller spørsmålet "Hva er det som gjør at en jobb regnes som "kvinnearbeid"? Noe endelig svar får vi ikke.

Norges Fredsråd hadde årsmøte og konstaterte (som nå) at økonomien var svak og at det var sendt søknad til UD om større bevilgning til arbeidet. I den forbindelse ble det nevnt at Folk og Forsvar alene i 1971 fikk en bevilgning på kr 600 000 mens fredsorganisasjonene måtte dele kr 65 000.

BOK ANMELDELSER

Mannsroller, maskulinitet og vold. Et fredskulturelt perspektiv.
*Redigert av Ingeborg Breines,
Robert Connell og Ingrid Eide.*
Unesco Publishing.

La meg få si det med en gang – denne boka burde foreligge på norsk og den bør bli pensum på alle videregående skoler, på de fleste steder med videre og høyere utdanning og for alle som innehar sjefstillinger.

På norsk og muligens i en litt bearbeidet form skulle tankegodset «infiltreres» i tenkningen til hvert eneste menneske.

Da jeg var ferdig med boka kjente jeg både en avmakt og en optimisme. Avmakt fordi utviklingen i verden og i vårt eget land går i gal retning når det gjelder volden. Optimisme fordi menneskene egentlig vil det motsatte og fordi UNESCO har lansert denne boka i forbindelse med FNs fredskulturår 2000.

Forfatterne representerer tre kontinenter med sine forskjellige kulturer og særegne koder og rammebetingelser.

I artikkelsamlingen legger forfatterne fram ny samfunnsvitenskapelig forskning på maskulinitet, patriarkat og kjønn i relasjon til voldsutøvelse og fredsbyggende arbeid. Man har belyst mannsroller, maskulinitet og vold ved å spørre et hvorfor og hvordan.

Hvilken sammenheng er det mellom menn og maskulinitet og fred og krig? Hvordan kan samfunnet skape forsvarsverker for fred i menns bevissthet? Hvordan bør strategier for fred håndtere spørsmålet om maskulinitet?

Å se sammenhengene mellom mannskultur, konflikt og fred innebærer en ny tilnærming til

mannsforskningen og et innspill i likestillingsdebatten.

I behovet for å fremheve kjønnsperspektivet (gender) må man ikke ensidig løfte ut kvinneperspektivet. Problemene er felles for hele menneskeheten og til dels spesifikke ut fra den enkeltes rolle. Også kvinner trenger nye innsikter i disse forhold. Kvinner trenger å se de onde sirkler de er med på å vedlikeholde gjennom oppdragelsen av guttebarna, de trenger å se egne forventninger og roller vis a vis sine menn. Er kvinner inndirekte med på å vedlikeholde deler av mannskulturen?

Kvinner skal bevisstgjøre seg at de er kunnskapsbærere heller enn at de har mindre høytstående verdier enn menn.

Er makt til syvende og sist en tvangstrøye mannen blir sliten av? Hvordan skal man opprettholde egenverdet sitt?

Forfatterne legger vekt på begrepet »gender», et ord som er vanskelig å oversette. Det nærmeste blir kjønnsnøytral, eller det å være menneske.

Hvordan utvikle »gender-sensitivity» – hvordan kan vi lære oss å utvikle aktiv eksistensiell avsky mot krig, og hvordan kan nasjoner oppdra sine borgere til sterk ivaretagelse av respekt for menneskerettighetene og fundamental frihet? Hva er fundamental frihet?

Maskulinitet og vold, hvordan står disse begrepene i forhold til hverandre? Har det noe å gjøre med menns behov for dominans, jegerens territorie i familien, i et samfunn? I samfunn hvor folket er mer opptatt av likeverdighet og samspill forkommer lite vold. Norge blir spesielt trukket fram som et

samfunn med små sosiale forskjeller sammenlignet med andre land. For min egen del føyer jeg til at vi ser hvordan Norge er i ferd med å utvikle større sosial ulikhet og vi ser samtidig en økning i volden.

Økonomi og goder og fordelingen av disse er en del av vår selvoppfatning og dermed vår adferd. Aristoteles sa allerede: «likestilte behandles som likestilte. Ikke likestilte behandles som ikke likestilte».

Det dreier seg om verdisetting og det foregår i hodene våre. Derfor er det ikke helt håpløst å arbeide seg fram til «doing gender» og en fredskultur. Vi må fortsette å stille spørsmål og å prøve å finne svar. Vi må studere og diskutere denne bokas innhold. Å arbeide fram en fredskultur er et iherdig arbeid som må fortsette og helst skyte fart.

Hermien S. Prestbakmo

*****

Renessanse menneske, polyhistor, gandhianer og grunnlegger av verdens første institutt for fredsforskning (PRIO)

Johan Galtung:

»Johan uten land»

På fredsveien gjennom verden

Aschehoug

På samme måte som Galtung har krysset landegrenser, rase- og faggrenser, posisjoner (forsker, fredsmegler, aktivist/praktiker) krysser denne selvbiografien sjangergrenser der artikler, essays, kronikker og taler inngår. Det er en bok om alternativer: Alternativer til krig, det frie marked, »kommandokapitalisme, amerikaniseringsvanviddet, (det kalles visst globalisering») Alternative medier, et verdensparlament innenfor FN som alternativ til EU og gjensidighet som alternativ til u-hjelp. Boken redegjør utførlig for alternativene. 16 av de 67 kapitlene er trykt tidligere.

Forfatteren forteller om sitt trygge, borgerlige oppvekstmiljø, spesielt om den vidsynte, tolerante

legefaren, skolegangen og studie-årene, læremestre og forbilder. Han begynte tidlig å stille mot-spørsmål ved vedtatte sannheter, ble militærmecker og puttet i kassjotten for sivilarbeidemeckting. I de seks månedene i fengsel, studerte han samfunnet fra undersiden.

At han er en lysende be-gavelse bekrefter hans universi-tetsstudier som spenner vidt og bredt, fra realfag til humaniora. Fagkretsen omfatter matematikk, sosiologi, sosialpedagogikk, utvik-lings- og konflikthistorie, psykologi, medieforskning og makrohistorie. Opprettelsen av PRIO i 1959 og

fredskorpset i 1963 var et resultat av Galtung og hans gode hjelperes innsats. Utviklingsforskningen ledet til økonomi, og spørsmålet ble på-trengende: Hva skjer hvis vi byg-ger den økonomiske lære på men-neskelige behov heller enn på et-terspørsmål i markedet? Med an-dre ord en alternativ økonomi til da-gens markedsøkonomi. Gal-tungs syn er sammenfallende med Per Olav Reitons som i et morgen-kåseri i radio uttalte at »Markedet er våre dagers fordummende me-tafor som i dag er vårt samfunns kinesiske mur som hindrer oss i å se konsekvensene av det vi gjør.» I et foredrag nylig spådde Galtung at den neoklassiske økonomien som rår grunnen i internasjonal politikk nå, vil ha en maksimal levetid på 10 år til. Den er for absurd og løsrevet fra virke-ligheten. (Nasjonen 23.10.00)

Fremtidforskningen førte til historie. En problemstilling som tidlig optok ham, var det han kaller dypkultur, nasjonenes, kjøn-nes, klassenes kollektive under-bevissthet, og det som er bygd inn i statenes dypstruktur. Freds-forsker Jan Øberg analyserer denne, sosiale kosmologien "eller sivilisasjonsprogrammet" i flere av sine bøker. Han nevner 12 indi-

katorer på denne dypideologien: 1. Gud 2. Naturen 3. Andre 4. Indre/ ytre menneske 5. Tid 6. Rom 7. Viten og forståelse 8. Liv og død 9. Godt versus ondt 10. Konflikt, konfliktløsning og vold 11. Utvik-ling 12. Fred.

Som konfliktløser er Gal-tungs formel både – og, ikke enten – eller. Han tror på dialog og at konflikter som den i Kosovo, kunne blitt løst gjennom dialog. Det var NATO ikke interessert i, men deri-mot i å øke sin makt. Ett motto for konfliktløsning bør være »Du skal handle slik i en konflikt at din handling kan tjene som modell for den fremtid du ønsker å byg-ge», skriver han.

Galtungs internasjonale an-seelse er omfattende. Han har vir-ket som rådgiver for 12 FN orga-nisasjoner, for Nordisk Råd, Eu-roparådet, OECD og EU. Han har utgitt mer enn 100 bøker, og flere er bebudet. Listen over ære-sproffessorater – doktorater og – priser er imponerende. Han har hatt universitetsoppdrag i alle ver-densdeler. Siden 1993 har han vært direktør for Transcend, et nettverk for fred og utvikling. Hans curriculum vitae fins bak i boken.

Derimot savnes et person-register.

Dette er som nevnt ingen vanlig selvbiografi, som beskriver et livsløp fra begynnelse til skriv-ende stund. Den er spekket med meninger om FN, parlamentokrati og partistyre, alternativt forsvar, fengselssystemet, oppdragsforsk-ning, som Galtung mener stort sett er styrt forskning, postmodernisme og mye mer.

Boken fikk Brage-prisen for fagbøker 2000. I juryens be-grunnelse står det blant annet: »Hans glitrende skrivekunst har kun misjonærens ene mål for øye: at fred er et verb, at fred er å ville». En karakteristikk vi slutter oss til.

Elise Hübert

UNICEF: Norge støtter jenters rett til utdanning

Norge har bidratt med 21.2 millioner dollar til UNICEF for å støtte utdanningsprogram for jenter i Afrika. Pengene skal hovedsakelig bidra til en utvidet tilgang på ut-dannelse, styrking av eksisterende utdanningsssystem og økt sosial mobilisering. Samtidig legges det vekt på å fremme partnerskap mellom det sivile samfunn, regjer-ingsmedlemmer og den private sektor. Av verdens 625 millioner barn i barne-skolealder er det over 110 millioner som ikke går på skole. To tredjedeler av disse er jenter.

FOKUS nytt nr. 01/2001

Norsk Fredssenter inviterer for 11. år på radf til en rimelig og innholdsrik 14 dagers-tur til Polen, Hviterussland og Russ-land 7 - 20 september 2001. Moderne turbuss. Turen koster 7500,- kr. + 1000,- kr. i deposi-tum som betales tilbake ved reisen begynnelsen. Alt inklud-ert. For nærmere opplysninger/ program, ring 61 25 52 87

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgaten 11 - 5 etg.
Postgirokonto nr. 0531.5027057
e-post: ikff@online.no

Tlf. 23 01 03 40 fax 23 01 03 01
Telefontid: Mandag, tirsdag, onsdag og
torsdag kl. 09-12.00
Kasserer Eli Hindenes
Lilleakerveien 34, 0284 Oslo
Tlf.: 22 50 80 31

Landsledere: Kari Løchen, Mari
Holmboe Ruge
Adesse: IKFF-kontoret
Representant i det internasjonale
hovedstyret: Edel Havin Beukes
Løvenskioldsvei 12, 1358 Jar

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Bergen: Zoia Grannes
Kalfarli 4
5018 Bergen
Tlf. 55 31 27 20
Jobb: 55 13 40 00

Fredrikstad: Odrun Buer
Ridehusgt. 5 A
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Grimstad: Lise Natland
Bioddgt. 3
4878 Grimstad

Hamar og Hedemark: Grethe Nilsen
2310 Ottestad
Nordland Fylke: Eva Braseth
Reinslettveien 41
8009 Bodø
Tlf. 75 58 13 19

Oslo og omegn:
Helga Syrrist
Tåsenveien 77
0873 Oslo

Romerike: Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli

Røros: Åse Berg
7372 Glåmos
Tlf. 72 41 46 31

Sandnes: Berit Oldeide
Christies gt. 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67

Stavanger: Kari Foldøy
Rektor Bernitsensgt. 12 B
Tlf. 51 55 33 83 og
Kjersti Knutsen
Nedreveien 24
4018 Stavanger

Troms:
Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 6
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24

Vestfold: Bjørg Berg
Mårveien 7
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35

International Peace Update
Utgis i Geneve,
adr. WILPF, 1 rue de Varembe
1211 Geneva
Switzerland
pris kr. 120.- per år
Bestilles ved IKFFs kontor i Oslo

- Bestillingskupong -

Internsjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem Abonnent på fred og frihet

Medlemmer kr. 200.- inkl. bladet

Abonnement på fred og frihet: kr. 180.-

Pensjonist/ungdom kr. 150.- inkl. bladet

Postgiro nr. 053.1502.7057

Navn.....

Adresse.....

Postnr./sted.....

C-post
Blad i postabonnement

Returadresse:
IKFF
Postboks 8810 Youngstorget
0028 Oslo

Landsmøte 1. - 2. september

Storgt. 11, 0155 Oslo

Program:

Lørdag 10.30 - 17 (ca)

Registrering, morgenkaffe/te

1. Åpning, valg av møtefunksjonærer
2. Årsmelding fra avdelinger og landsstyret
3. Regnskap for 2000

Lunsjpause 12 - 12.45 (ca)

4. Åpen del av møtet 13.00 - 15.00
(Innledere og tema ikke bestemt)

Diskusjon

Pause

5. Eventuelle forslag til uttalelser, diskusjon , valg av red.komite.

Om kvelden: Sosialt samvær, program ikke bestemt

Søndag 10.00 - 15.00 (ca)

6. fred og frihet

7. Internasjonale WILPF-saker:

Internasjonalt styremøte 27.7 -3

Referat IKFFs delegater

Gruppediskusjon: WILPFs internasjonale arbeid og forholdet til nasjonale seksjoner

8. Nordisk og europeisk samarbeid innen WILPF

9. Nobels fredspris 100 år. Hvordan skal IKFF markere jubileet

